

Шифр «НАЦІНТЕРЕСИ»

СТУДЕНТСЬКА НАУКОВА РОБОТА

на тему:

**«Реалізація національних економічних інтересів України в умовах дії ЗВТ+ з
Європейським Союзом»**

2019 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	5
1.1. Сутність національних економічних інтересів	5
1.2. Розвиток взаємовідносин України з Європейським Союзом. Зона вільної торгівлі з ЄС.....	7
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ Й ЄС ТА ЇХ ВПЛИВУ НА НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ НАШОЇ КРАЇНИ.....	11
2.1. Сучасний стан зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС.....	11
2.2. Аналіз поглиблення відносин між Україною й ЄС та їх впливу на реалізацію економічних інтересів України	166
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ЗВТ+	211
ВИСНОВКИ.....	299
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	321

ВСТУП

Актуальність теми наукової роботи полягає в тому, що сучасна ситуація у світі характеризується багатьма взаємопов'язаними процесами, що прямо або опосередковано впливають на стан української економіки та суспільне життя. Україна обрала курс на євроінтеграцію. На теперішньому етапі повномасштабно вступила в дію Зона вільної торгівлі з ЄС, що впливає на економічну ситуацію в країні та вимагає акцентувати увагу на забезпеченні національних економічних інтересів України.

Сучасні тенденції світового розвитку ставлять перед Україною нові завдання та потребують від неї активної участі в їх рішенні. У зв'язку з цим великого значення набуває дослідження національних економічних інтересів України в умовах євроінтеграції та шляхів їх забезпечення.

Окремі аспекти даної проблеми досліджували такі науковці: Базилевич В.Д., Барановський О.І., Бандурка О.М., Варналій З.С., Василик О.Д., Герасименко Л.В., Зубок М.І., Єрмошенко М.М., Капустін Н.П., Користін О.Є., Мошенський С.З., Мунтіян В.І., Новикова О.Ф., Олейніков Є.А., Петрук О.М., Римаренко Ю.І., Стрельбицька Л.М., Сухоруков А.І. та інші.

Метою наукової роботи є вивчення стану торговельного співробітництва України та ЄС і визначення напрямів реалізації національних економічних інтересів нашої країни в умовах дії ЗВТ+.

У роботі відповідно до мети поставлені та розв'язані наступні завдання:

- розкрити теоретичні основи забезпечення національних економічних інтересів України в умовах євроінтеграції;
- провести аналіз сучасного стану торговельного співробітництва України з країнами ЄС;
- встановити вплив зовнішньої торгівлі з ЄС на реалізацію національних економічних інтересів;

- визначити основні напрями реалізації національних економічних інтересів України в умовах дії ЗВТ+.

Об'єктом дослідження є процес реалізації національних економічних інтересів країни.

Предметом дослідження є особливості реалізації національних економічних інтересів України в умовах дії ЗВТ+ з ЄС.

Інформаційною базою дослідження є вітчизняні та міжнародні законодавчі і нормативно-правові акти, стратегічні документи України та ЄС, наукові публікації, періодичні видання, дані Державної служби статистики України та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Інтернет-ресурс, аналітичні розрахунки автора.

У роботі використовувалися методи: пізнання – для вивчення теоретичних основ даної проблеми; історичний – для дослідження хронології відносин України та ЄС; логічного узагальнення – для узагальнення інформації, здійснення класифікації національних інтересів; порівняльного аналізу і R-аналізу – для вивчення статистичних даних зовнішньої торгівлі; структурно-динамічного аналізу – для дослідження структури і динаміки торговельних зв'язків України та ЄС; табличний і графічний – для відображення інформації у вигляді таблиць, діаграм та графіків.

Наукова новизна роботи полягає у:

1) визначенні особливостей і проблем торговельних відносин між Україною та країнами Європейського Союзу після введення в дію ЗВТ+;

2) формуванні основних напрямів підвищення рівня реалізації національних економічних інтересів України в умовах дії ЗВТ+.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

1.1 Сутність національних економічних інтересів

З методологічної точки зору принциповим є визначення теоретичного аспекту національних економічних інтересів як об'єктивно існуючої економічної категорії. Особливо це стосується взаємозв'язків цієї категорії із категоріями «суперечність у економічній сфері», «загроза національним економічним інтересам», «економічна безпека». Суперечності є глибинними економічними відносинами, тоді як загрози виступають поверхневими проявами суперечностей і вже діють в економічному житті у вигляді негативних чинників або явищ (системної сукупності чинників). У такому разі національні економічні інтереси слід розглядати, з одного боку, як поверхневі прояви дії об'єктивних економічних законів у економічному житті, а з іншого, як об'єктивну необхідність усунення (пом'якшення) загроз економічній безпеці [21].

Економічні інтереси близькі до економічних потреб, і в той же час відмінні від них. Можна вважати, що економічні інтереси – це суспільна форма прояву і розвитку економічних потреб. Інтереси безпосередньо пов'язані з психологією, зі звичаями, з культурним рівнем. Економіка не може функціонувати і розвиватись поза інтересами людей [11].

Якщо розглядати економічні інтереси у взаємозв'язку з виробничими відносинами, тоді можна дати таке визначення: економічні інтереси – це вигоди, які реалізуються суб'єктом в процесі господарської діяльності, так як суб'єкт спрямовує ресурси, розум, ідеї та увагу на отримання матеріальних вигод [19].

Пріоритетним напрямом державотворення кожної країни є забезпечення національних інтересів. Із набуттям незалежності Україна активно долучилась до міжнародних процесів, зокрема й економічних. Відповідно, для забезпечення національних пріоритетів в економічній сфері виникла необхідність у формуванні

цілісної категорії «національні економічні інтереси».

Вперше поняття національних інтересів на законодавчому рівні було визначено в Законі України «Про основи національної безпеки України» [15] від 19.06.2003 р., відповідно до якого національні інтереси – це життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток. Також у статті 6 даного закону визначено пріоритети національних інтересів, серед яких: створення конкурентоспроможної, соціально-орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення; збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку тощо. У ст. 8 цього ж закону визначено основні напрями державної політики з питань національної безпеки в економічній сфері [15]:

- забезпечення умов для сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки;
- прискорення прогресивних структурних та інституціональних змін в економіці, поліпшення інвестиційного клімату, підвищення ефективності інвестиційних процесів;
- стимулювання випереджувального розвитку наукоємних високотехнологічних виробництв;
- вдосконалення антимонопольної політики; створення ефективного механізму державного регулювання природних монополій;
- подолання «тінізації» економіки через реформування податкової системи, оздоровлення фінансово-кредитної сфери та припинення відпливу капіталів за кордон, зменшення позабанківського обігу грошової маси;
- забезпечення збалансованого розвитку бюджетної сфери, внутрішньої і зовнішньої захищеності національної валюти, її стабільності, захисту інтересів вкладників, фінансового ринку;

- здійснення виваженої політики внутрішніх та зовнішніх запозичень; забезпечення енергетичної безпеки на основі сталого функціонування і розвитку паливно-енергетичного комплексу, зокрема послідовного та активного проведення політики енергозбереження та диверсифікації джерел енергозабезпечення;
- забезпечення продовольчої безпеки; захист внутрішнього ринку від недоброякісного імпорту;
- посилення участі України у міжнародному поділі праці, розвиток експортного потенціалу високотехнологічної продукції, поглиблення інтеграції у європейську і світову економічну систему та активізація участі в міжнародних економічних та фінансових організаціях.

Хоча в згаданому законі і не наведено перелік національних економічних інтересів (НЕІ), його можна сформулювати, проаналізувавши наведені напрями державної політики з питань національної безпеки в економічній сфері. Однак доцільно розмежовувати поняття національних економічних інтересів і пріоритетів, або ж напрямів державної політики в економічній сфері: останнє поняття є вузьким від категорії НЕІ і має формуватися виключно відповідно і задля забезпечення виконання національних економічних інтересів.

Таким чином, національні економічні інтереси необхідно розглядати, з одного боку, як поверхневі прояви дії об'єктивних економічних законів у економічному житті, з іншого – як об'єктивну необхідність усунення загроз економічній безпеці. У такому разі національні економічні інтереси – це сукупність об'єктивних економічних потреб незалежної країни, задоволення яких забезпечує ефективне функціонування та сталий розвиток її економічної системи, а через неї й економіки.

1.2. Розвиток взаємовідносин України з Європейським Союзом. Зона вільної торгівлі з ЄС

Намір України розбудовувати відносини з ЄС на принципах інтеграції був вперше проголошений у Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 року

«Про основні напрями зовнішньої політики України». У документі наголошувалося, що «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейському Співтоваристві за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. З метою підтримання стабільних відносин з Європейським Співтовариством Україна підписала Угоду про партнерство і співробітництво, реалізація якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом – до повного її членства у цій організації» [29].

Співпраця між Україною та Європейським Союзом почали розвиватися з перших років незалежності України. Хронологію відносин між Україною та ЄС подано у додатку А.

Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головної в ЄС держави, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України.

Політика України щодо розбудови відносин з Європейським Союзом впроваджується на основі Закону України від 1 липня 2010 року «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [14]. Відповідно до статті 11 Закону однією з основоположних засад зовнішньої політики України є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС».

З підписанням та ратифікацією у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відносини сторін почали розбудовувати у новому форматі політичної асоціації та економічної інтеграції. Укладення Угоди про асоціацію формує договірно-правову основу співробітництва України та ЄС на середньострокову перспективу.

Важливим елементом Угоди про асоціацію між Україною та ЄС є положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). ПВЗВТ надає Україні можливості для модернізації її торговельних відносин та економічного розвитку. Інструментами для цього є відкриття ринків шляхом поступового скасування митних тарифів, надання безмитного доступу в рамках квот, а також

масштабна гармонізація українських законів, норм та стандартів з тими, що діють у ЄС у різних прямо або опосередковано пов'язаних із торгівлею секторах. Це створить умови для гармонізації стандартів України та ЄС у ключових галузях [13].

На думку фахівців, результатами запровадження ЗВТ між Україною та ЄС стануть тісна економічна інтеграція, створення практично таких же умов для торгівлі між Україною та ЄС, що мають місце у торгівлі всередині Союзу, покращення інвестиційного клімату та прозорі правила ведення бізнесу в Україні, збільшення вибору, підвищення безпечності та якості товарів, зниження цін для українських споживачів, можливість доступу українських підприємств, крім ринку ЄС, до ринків третіх країн у зв'язку з переходом на прийняті в усьому світі стандарти [27].

ЗВТ є також частиною ширшої політики ЄС, спрямованої на встановлення стабільних і сприятливих сусідських стосунків шляхом зміцнення економічних зв'язків. ПВЗВТ покликана наблизити Україну до ЄС шляхом відкриття ринків для товарів та послуг, а також за допомогою усунення перешкод для торгівлі, особливо беручи до уваги так звані питання, що виникають «поза кордонами» держав, як наприклад, бюрократія та невиправдані бар'єри, що спричиняються нею. Приведення української регуляторної системи у низці економічних галузей до вимог ЄС поступово відкриє для українських експортерів внутрішній ринок ЄС.

ПВЗВТ з Україною є найбільш амбіційною двосторонньою угодою, серед тих, які ЄС будь-коли укладав з торговельним партнером. Її імплементація відкриває внутрішні ринки ЄС та України шляхом усунення митних зборів і нетарифних торговельних бар'єрів, окреслює план модернізації двосторонніх торговельних та інвестиційних відносин, а також запропонує Україні таку модель економічного розвитку, що матиме позитивний прямий вплив на розвиток бізнесу і життя громадян України. Зокрема на думку фахівців [13]:

1. Зниження тарифів викличе посилення конкуренції, що у свою чергу дозволить знизити ціни для споживачів.

2. У сфері послуг ПВЗВТ спричинить лібералізацію торгівлі й узгодження відповідних стандартів України та ЄС. В Україні це матиме особливо позитивний

вплив на роздрібну та оптову торгівлю, а також на сектор комунікацій.

3. Вільний рух капіталу сприятиме економічному зростанню, надаючи легший доступ до фінансових ресурсів, та дозволить ефективніше використовувати наявний капітал, з чого матиме велику користь не лише фінансовий сектор України, а і бізнес.

4. На сьогодні однією з найбільших проблем, з якою стикаються українські й європейські компанії, є проблема відмінності технічних норм і стандартів, що ускладнює транскордонну торгівлю. ПВЗВТ передбачає узгодження українських та європейських стандартів для промислових товарів і сільськогосподарської продукції; а це означає, що кожен матиме змогу виробляти та продавати товари за єдиними правилами.

5. Узгодження правил щодо державних закупівель, політики конкуренції і прав інтелектуальної власності буде також сприяти покращенню бізнес–середовища в Україні, що відбуватиметься шляхом зменшення корупції та через відкриття нових можливостей для інвестицій і модернізацію економіки.

Таким чином, можна зробити висновок, що співпраця України та ЄС має довготривалий характер. З кожним кроком Україна стає партнером, який має велике економічне та політичне значення для європейського континенту, у тому числі Європейського Союзу. Між Україною та ЄС була укладена Угода про асоціацію, яка передбачає економічну інтеграцію України до єдиного внутрішнього ринку ЄС та політичну асоціацію.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ Й ЄС ТА ЇХ ВПЛИВУ НА НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ НАШОЇ КРАЇНИ

2.1. Зовнішня торгівля України з країнами ЄС

Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС у 2014 році, після чого почалося її тимчасове застосування. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС повноцінно почала діяти з 1 січня 2016 року. Тому є доцільним проаналізувати торговельну співпрацю України з країнами ЄС до та після започаткування ЗВТ+.

Зі створенням ЗВТ Україна отримала торговельні преференції – безмитні тарифні квоти для 36 видів товарів (яловичина, свинина, м'ясо баранини, м'ясо птиці, молоко, вершки, йогурти, зернові, висівки, мед, цукор, гриби, виноградний і яблучний соки, тощо). За 4 видами було встановлено додаткові обсяги [1].

Український експорт до ЄС у першому півріччі 2018 року зріс на 19,2% до аналогічного періоду минулого року, склавши 9,79 млрд. дол. Наразі частка експорту до ЄС складає 42,1% від всього українського експорту. Хоча, якщо порівняти з періодом січень-липень 2013 року, експорт товарів і послуг з України до ЄС впав на 7% [10]. У додатку Б подано динаміку зовнішньої торгівлі України за 2010–2017 рр. Отже, Україна до створення зони вільної торгівлі більше продавала товарів і послуг до ЄС, ніж зараз. Хоча, якщо розглядати структуру зовнішньої торгівлі України, то бачимо, що частка як експорту до ЄС, так і імпорту звідти значно зросла, але, нажаль, більшістю через скорочення торгівлі з іншими країнами.

Щодо географічної структури, то найбільшими зовнішньоторговельними партнерами України в ЄС в 2017 р. стали Польща (15,5%), Італія (14,1%), Німеччина (10,0%), Нідерланди (9,6%) Угорщина (7,6%), Іспанія (7,2%) та інші (додаток В). Товарна структура експорту України до ЄС залишалась сталою протягом останніх років, незважаючи на несприятливі економічні обставини.

Близько третини експорту займає продукція сільського господарства та харчової промисловості, в першу чергу зернові, насіння олійних культур та рослинна олія. На другому місці – експорт чорних металів та виробів із них, на третьому – електричні та механічні машини, переважно за рахунок електричного обладнання (додаток В). Щодо експорту послуг до ЄС, то у його структурі переважають транспортні послуги (37%), переробка матеріальних ресурсів (25%), інформаційно-комунікаційні послуги (19%).

У 2017 р. зберігалось негативне сальдо торгівлі товарами та послугами на користь ЄС (-3248,10 млн. дол. США), а у порівнянні з аналогічним періодом 2016 р. воно збільшилося на 483,20 млн. дол. США [24] (додаток Г).

Проведені дослідження зовнішньої торгівлі між Україною і державами ЄС дозволяють зробити певні висновки. Зниження експорту України до ЄС значною мірою пов'язано як з внутрішніми факторами, так і зовнішніми. До важливого внутрішнього фактору можна віднести спад виробництва через військові дії на Сході країни. Стримуючим фактором у торгівлі з ЄС залишається сертифікація української продукції відповідно до європейських стандартів і квот на торгівлю деякими товарними групами.

Аналіз показав, що деякі безмитні квоти використовуються швидко, а загальні умови не надто привабливі й посилені для вітчизняних виробників. У 2017 році було планово збільшено (у середньому на 10%) тарифні квоти для 18 українських агрохарчових товарів (зокрема, меду, м'яса птиці, круп та борошна та ін.). Українські експортери активно використовували можливості безмитного експорту до ЄС в рамках 29 із 40 наявних тарифних квот [26]. Але квоти на деякі товари майже не використовувалися. Найбільшим попитом користувалися безмитні квоти на такі продукти: мед, виноградний та яблучний соки, оброблені томати, цукор, крупи та борошно, м'ясо птиці, пшениця, кукурудза, ячмінь. Українські компанії постачають зазначену продукцію і понад тарифну квоту, проте ці обсяги підпадають під загальний режим імпорту ЄС. Крім того, у 2017 році Україна почала використовувати також ще три безмитні квоти: на молоко,

вершки, згущене молоко та йогурти; оброблений крохмаль; яйця та альбуміни.

Існують і додаткові торговельні преференції ЄС для України. З 1 жовтня 2017 р. ЄС запровадив додаткові безмитні тарифні квоти на сільсько-господарську та харчову продукцію терміном на 3 роки. Зокрема, збільшені такі безмитні квоти: мед; ячмінна крупа, оброблене зерно та борошно; оброблені томати; виноградний сік; овес; кукурудза, кукурудзяне борошно; пшениця м'яка, пшеничне борошно та гранули; ячмінь, ячмінне борошно та гранули. Більшість додаткових безмитних квот почали діяти з 1 жовтня 2017 р., крім квот на пшеницю, кукурудзу та ячмінь, які використовуються з 1 січня 2018 р.

Також, в рамках тимчасових торговельних преференцій ЄС скасував увізні мита на імпорт з України на такі промислові товари, як: добрива, взуття, пігменти і препарати на основі діоксиду титану, мідні та алюмінієві вироби, електронна апаратура для відтворення зображення.

Повний перелік квот, використаних експортерами України в 2018 р., наведений у додатку Д. Сьогодні право експорту до ЄС мають 288 українських підприємств, зокрема 108 експортують на цей ринок харчову продукцію [1].

Ще однією проблемою є те, що у структурі експорту України нині переважають товари з низьким рівнем обробки, тобто вона ризикує стати сировинним придатком ЄС. Це зумовлено, перш за все, тим, що низька платоспроможність вітчизняних товаровиробників обмежує їх можливості щодо закупівлі необхідної сировини і виготовлення відповідної продукції. А тому, не знаходячи попиту на внутрішньому ринку, сировина направляється за кордон. Виготовлені з неї продукти повертаються на ринки України, створюючи вітчизняним виробникам конкуренцію. Хоча статистичні дані свідчать про те, що українські виробники почали дещо нарощувати експорт товарів із більшою доданою вартістю. Такі темпи торгівлі дали поштовх до ініціювання збільшення квот.

Незважаючи на деяке зростання обсягів торгівлі між Україною та ЄС, її ускладнюють такі чинники, як: низька конкурентоспроможність українських

товарів і послуг на ринках ЄС внаслідок невідповідності продукції вітчизняних товаровиробників високим європейським стандартам та технічним регламентам (сертифікації, санітарним, фіто-санітарним нормам, екологічним вимогам) та високої собівартості експортної продукції; кількісні обмеження торгівлі певними товарами; труднощі, пов'язані із забезпеченням національного режиму та формальностями, що стосуються імпорту і експорту, митної оцінки, захисту інтелектуальної власності, тощо.

Важливим фактором є також те, що не всі підприємства можуть пристосуватися до нових ринкових умов функціонування. Позитивною стороною є значна кількість підприємств, які готові вийти на європейські ринки, але не можуть це зробити через слабку інформованість.

Ще однією значною проблемою є труднощі з пошуком торгових партнерів в ЄС, що характерно як для малого, так і для великого бізнесу. Важко знайти європейських партнерів, які впевнені в здатності українських компаній забезпечити довгострокові поставки.

Проаналізуємо, як вищенаведена динаміка торгівлі з ЄС відобразилася на економіці окремих українських регіонів. За останні роки кількість областей, де експорт до СНД переважає європейський, скоротилася з 18 до 4 [10]. Наразі висока залежність від ринку СНД зберігається лише у Сумській, Харківській, Чернігівській та Миколаївській областях, причому в жодній з них частка СНД не перевищує 50%. Експорт до ЄС домінує у восьми західноукраїнських регіонах та Луганській області, де його частка перевищує 50%.

Досить тривожною тенденцією є те, що позитивний ефект від вільної торгівлі з ЄС відчули далеко не всі регіони. Падіння експорту до ЄС фіксується у дев'яти областях (зокрема Рівненській та Тернопільській) та у м. Києві. Серед традиційних «економічних гігантів» фактичне збільшення експорту до ЄС відбулося лише на Дніпропетровщині, Миколаївщині та Львівщині.

Проаналізуємо, як відкриття українського ринку вплинуло на обсяги європейського імпорту в Україну? Загалом за результатами 2017 року імпорт з

ЄС зріс на 19,3%, а у першому півріччі 2018 р. – ще на 12,4%, склавши 10 млрд дол. (41,5% від всього імпорту в Україну). В імпортній товарній структурі більшу частину займають енергетичні матеріали, машини, апарати і механічні пристрої, електричні машини і устаткування, полімерні матеріали, фармацевтична продукція. При цьому зростання європейського імпорту фіксується майже в усіх областях.

Високі темпи імпорту пояснюються як поступовим відновленням української економіки, так і тим, що ЄС відкрив свій ринок для українських товарів ще у 2014 р. Але одночасно спостерігається значне зростання імпорту з СНД, зокрема, у Волинську область (більш ніж у 8 разів), у Черкаську (більш ніж удвічі), в Чернівецьку (на 86%) [10]. Найбільше зростає імпорт з Білорусі (на 13,4%), з Вірменії (11,4%) та з Казахстану (15%).

Результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновок, що уряд України недостатньо захищає і просуває інтереси українських виробників на європейських ринках, при чому більш активно сприяє виходу на ці ринки компаній зі Сходу та Півдня країни, але допомога потрібна й західним областям. Крім того, Україна не в повному обсязі використовує всі переваги режиму торговельних преференцій. Аналіз виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у частині Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі як законодавчою, так і виконавчою владою, має певні відхилення від запланованих показників.

Зона вільної торгівлі дала поштовх інтеграції з Європейським законодавством та стала додатковою можливістю для експорту для багатьох виробників. Однак, попри очевидні успіхи, серйозною залишається проблема захисту українських виробників. В той самий час, в ЄС використовують доступні інструменти захисту внутрішнього ринку, зокрема через тарифне регулювання імпорту. Так, рівень митного обкладання імпортової готової продукції в ЄС більший за рівень ставок мита на сировину в 7,7 рази. Це говорить про те, що Україна й надалі залишається в якості постачальника сировини, а не продуктів з високою доданою вартістю. Це негативно впливає на економіку нашої країни, що може надалі перешкоджати

ефективній співпраці України та ЄС [1].

Таким чином, спостерігається тенденція до поетапного поглиблення двосторонньої співпраці між Україною та ЄС. Україна поступово виходить на ринки Європейського Союзу. Але треба звернути увагу на низку проблем, які перешкоджають ефективній співпраці.

2.2. Аналіз поглиблення відносин між Україною й ЄС та їх впливу на реалізацію економічних інтересів України

Угода про асоціацію між Європейським Союзом і Україною – це комплексний договір, який охоплює політичні та економічні відносини України з ЄС. Політична мета полягає в поглибленні реалізації «європейського вибору» України. Це означає запровадження основоположних європейських цінностей, а саме демократії, верховенства права, поваги до прав людини та стандартів європейської системи безпеки. Угода не передбачає набуття членства в Європейському Союзі, але така можливість не виключається в довгостроковій перспективі.

Економічна мета полягає в тому, щоб допомогти модернізувати українську економіку за рахунок нарощування обсягів торгівлі з ЄС та іншими країнами, а також реформування регулювання економіки відповідно до передової європейської практики. За умови покращення бізнес-клімату Україна має потенціал стати привабливим об'єктом для іноземних і внутрішніх інвестицій для подальшого виробництва продукції на експорт до ЄС та на інші ринки світу. Торговельна частина Угоди передбачає створення і дію Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, яка є важливим компонентом Угоди в цілому.

Перші роки реалізації Угоди про асоціацію та ПВЗВТ дозволяють зробити попередні оцінки. Надзвичайно важлива політична мета Угоди полягає в забезпеченні українськими демократичними інститутами дотримання основних європейських цінностей. Угода передбачає ретельний моніторинг демократичних інститутів, у тому числі в контексті верховенства права і прав людини. Повага до

демократичних цінностей вважається в Угоді настільки принципово важливою, що в разі їх серйозного порушення дію Угоди може бути припинено.

Порядок денний асоціації вимагає, серед іншого, створення в рамках конституційної реформи ефективної системи стримувань і противаг між гілками влади і зміцнення органів місцевого самоврядування та регіональної влади. У 2016 році була прийнята перша частина конституційної реформи – судова реформа. Проте важливі конституційні зміни, пов'язані з децентралізацією, залишаються заблокованими Верховною Радою [23] (додаток Е).

Успішність антикорупційної політики є передумовою загального успіху Угоди й економічного майбутнього України. Багато глав Угоди сприятимуть досягненню цієї мети, наприклад, у частині прозорості державних закупівель, але Україна все ще повинна вирішити низку ключових проблем, пов'язаних із функціонуванням судової системи і прокуратури та кількох антикорупційних установ.

Що стосується отримання безвізового режиму з ЄС, Україна в першу чергу мала запровадити комплексний План дій із лібералізації візового режиму. У грудні 2015 року Європейська Комісія рекомендувала запровадити безвізовий режим, який почав діяти в липні 2017 року. Це було найбільшим позитивним досягненням як для України, у сенсі виконання умов ЄС, так і для самого ЄС, з огляду на крайню політичну чутливість усіх аспектів управління кордонами та міграційної політики [23].

Скасування тарифів є класичною основою для створення зони вільної торгівлі. ЄС значною мірою послабив обмеження з доступу до свого ринку у квітні 2014 року, надавши Україні «автономні торговельні преференції» і скасувавши 94,7% своїх ввізних мит. Згідно з умовами повноцінного тимчасового застосування ПВЗВТ, яке розпочалось 1 січня 2016 року, Україна повинна поступово скасовувати свої мита на імпорту із країн ЄС протягом семи років.

Ці заходи спочатку мали лише обмежений вплив на експорт з України до ЄС через припинення виробництва на окупованих територіях, логістичні проблеми і низхідний ціновий тренд на світових товарних ринках. Однак експорт до ЄС в

останні місяці почав стрімко зростати. У той же час, частка ЄС в українському експорті та імпорті збільшилась через різке скорочення обсягів торгівлі з Росією. Використання безмитних тарифних квот на сільськогосподарську продукцію збільшилось, оскільки українські виробники поступово вирішують проблеми, пов'язані з вимогами безпечності харчових продуктів і слабким попитом на свою продукцію (додаток Е) [23].

Основним сектором, для якого було запроваджено спеціальні захисні заходи, є автомобільна промисловість України, яку будуть продовжувати захищати від значного зростання імпорту з країн ЄС терміном до 15-ти років. Це допоможе українським виробникам у короткостроковій перспективі, але тягне за собою додаткові витрати з боку споживачів.

В Угоді є положення, які стосуються антидемпінгових заходів, субсидій і спеціальних захисних заходів з метою убезпечення економіки держави-імпортера від серйозних збитків або від загрози таких збитків. У минулому ЄС досить широко застосовував антидемпінгові мита до українських поставок металургійної і безтарної хімічної продукції, але наразі такі заходи застосовуються набагато рідше. У жовтні 2017 року ЄС запровадив остаточне антидемпінгове мито на імпорт сталевих продуктів з України та низки інших країн.

Існують певні проблеми непослідовної торговельної політики з боку України з деякими порушеннями положень ПВЗВТ щодо «статусу-кво» [23].

ПВЗВТ також включає в себе важливі заходи, спрямовані на забезпечення швидких та ефективних митних послуг. Україна поступово виконує свої законодавчі зобов'язання відповідно до нового Митного кодексу, більшість положень якого відповідає вимогам законодавства ЄС. Але головним завданням для прикордонних постів на кордонах із ЄС залишається працювати без затримок і корупції.

Прийняття європейських стандартів для промислових, сільськогосподарських і продовольчих товарів має вкрай важливе значення для модернізації і підвищення конкурентоспроможності економіки. Україна визначила стратегію, спрямовану на

усунення технічних бар'єрів у торгівлі з ЄС шляхом приведення свого законодавства у відповідність до основних директив ЄС і прийняття дуже великої кількості стандартів ЄС. В агропродовольчому секторі Україна починає реалізовувати всеохоплюючу стратегією запровадження санітарних і фітосанітарних норм ЄС.

Згодом це забезпечить високі стандарти безпечності продовольчих товарів для українських споживачів, а також надасть кращі можливості українським підприємствам експортувати свою продукцію до ЄС та до інших ринків світу. Поступ в реалізації цих двох напрямів політики, які стосуються технічних регламентів та стандартів для промислових і сільськогосподарських товарів, є значним, хоча, можливо, не таким швидким, як планувалося [17].

Конкурентний та диверсифікований сектор послуг має величезне значення для економіки України. Угода містить докладно опрацьовані й комплексні положення щодо зобов'язань із лібералізації і застереження, але, при цьому, українська сторона має більший обсяг зобов'язань із лібералізації і менше застережень, ніж ЄС.

Угода передбачає набуття «режиму внутрішнього ринку» в певних секторах з боку ЄС у довгостроковій перспективі. У рамках Угоди ведеться робота з виконання зобов'язання України наблизити її законодавство у сфері державних закупівель до відповідних директив ЄС. Уряд уже здійснює електронні закупівлі, які доводять свою корисність, з точки зору підвищення ефективності та зменшення корупційної складової. Система прав інтелектуальної власності України має декілька недоліків порівняно з передовою європейською і міжнародною практикою, що викликає високу стурбованість з боку ЄС та США. Очікується, що ці недоліки будуть усунуті в новому законодавстві, що має бути прийнято і, найголовніше, впроваджено.

Україна вже значною мірою привела свою політику у сфері конкуренції у відповідність до стандартів ЄС та міжнародних стандартів [17]. Крім того, передбачено проведення подальших законодавчих та інституційних реформ.

У 2014 – 2015 рр. Україна пережила серйозну економічну кризу і зазнала інфраструктурних втрат через російську агресію, яка ще більше загострила негативні наслідки світової економічної кризи. Проте помірне зростання відновилося в 2016 та 2017 роках (відповідно 2,4 та 2,5%). ЄС надає значну фінансову допомогу за різними каналами, включаючи макроекономічні позики, що доповнюють кошти МВФ, а також бюджетну підтримку та інвестиції від ЄІБ і ЄБРР. За період 2014 – 2020 рр. обсяг цієї допомоги може сягнути 12,8 млрд євро [13].

Фінансовий сектор України знаходиться під сильним тиском, зумовленим необхідністю втримати стабільність банківської системи й забезпечити обслуговування зовнішнього боргу. Тим не менше, уряд і центральний банк продовжують реалізовувати комплексну довгострокову програму з оновлення нормативно-правових актів на основі законодавства ЄС як важливу складову загального процесу реформування економіки (додаток Е).

Перші роки реалізації Угоди про асоціацію та ПВЗВТ дозволяють зробити попередні оцінки. На сьогодні демократичні інститути переживають складні часи, великою мірою пов'язані з конфліктом із Росією та спричиненими ним матеріальними труднощами. Проте було досягнуто помітних успіхів у здійсненні реформ, наприклад, у сфері політики в галузі енергетики та державних закупівель, а також у судовій системі. На думку експертів, українська демократія, хоч і недосконала, але йде шляхом прогресу і більше поважає основні свободи, ніж режими країн-сусідів на Півночі та Сході [23].

Що стосується макроекономічного рівня, то можна говорити про позитивні зрушення. Макроекономічне зростання, хоча й повільне, відновилося. У 2017 – 2018 роках був зафіксований досить великий стрибок експорту до ЄС, що свідчить про позитивний вплив ПВЗВТ.

Амбіційний порядок денний Угоди передбачає широкий фронт робіт із наближення законодавства до норм та стандартів ЄС. Хоча прийняття законодавчих актів за кількома розділами Угоди затримується, початковий період застосування Угоди, яка повністю набрала чинності з вересня 2017 року, оцінюється в цілому як

прогресивний з певними позитивними результатами і хорошими перспективами.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ЗВТ+

Проведений аналіз торговельних відносин між Україною та ЄС свідчить, що в даний момент ще дуже важко однозначно визначити, який вплив дія ЗВТ+ здійснює на реалізацію національних економічних інтересів України та економіку країни в цілому. Та, в той самий момент, є можливість виявити покращення або погіршення ситуації.

Угода передбачає, що українське законодавство буде гармонізовано з європейськими та міжнародними стандартами. Гармонізація законодавства та процедур в сфері державних закупівель надасть можливість українським підприємствам брати участь на рівних умовах з європейськими підприємствами у проведенні робіт за державним замовленням, наданні послуг та у проведенні тендерів на рівні ЄС, національному та регіональному рівнях [28]. Крім того, кращі стандарти охорони здоров'я та безпечності продукції будуть вигідними і для українських споживачів, оскільки для них буде гарантована висока якість товарів, що продаються.

Приведення українського законодавства в багатьох сферах комерційної діяльності у відповідність до вимог ЄС за програмою, визначеною у ЗВТ+, забезпечить політику поліпшення внутрішнього інвестиційного клімату та перехід до більш прозорих правил ведення бізнесу, що зробить внутрішнє економічне середовище більш привабливим для іноземних та вітчизняних інвесторів. Це дозволить зменшити витрати та рівень ризику в бізнесі, а також підвищити передбачуваність інвестування в Україні.

Гармонізація законодавства створить чіткі та прозорі правила та процедури ведення бізнесу, тобто українські підприємства отримають ділове середовище, в якому матимуть можливість ефективно планувати та розвивати власний бізнес.

Згідно умов ЗВТ+ відбувається поступове скорочення мит. Зниження

відсоткових ставок на експорт впливає на ціну продукції у бік зменшення. Це, в свою чергу, дозволить українським підприємствам бути більш конкурентоспроможними, збільшувати обсяги продажів, що сприятиме надходженню іноземної валюти в країну.

Україна також знижує тарифні ставки на імпорт з ЄС. Це викличе збільшення імпорту з ЄС, що забезпечить більш широкий вибір для споживачів та зниження цін, зокрема на промислові товари, комплектуючі та обладнання.

Ще однією з переваг є те, що Угода передбачає спрощення митних процедур. Митні органи України та ЄС співпрацюють з метою спрощення митного оформлення та митних процедур на кордоні за умови впровадження адекватних заходів для недопущення шахрайства та зменшення часу і грошей для митного оформлення [17]. Це в свою чергу, також буде позитивно впливати на ціну продукції.

На думку фахівців, створення ЗВТ спричинить збільшення ВВП, що в свою чергу вплине на загальний рівень життя населення. За деякими розрахунками, у довгостроковій перспективі ЗВТ+ між Україною та ЄС забезпечить зростання ВВП України на 0,5% щороку, а також загальне підвищення добробуту громадян на 1,2% на рік [28].

Найбільш очевидним підсумком для української зовнішньої торгівлі є той факт, що Європейський Союз остаточно закріпився як головний торговельний партнер України. Попри загальне зниження показників експорту та імпорту, обсяги торгівлі з ЄС продовжують зростати. Ці зміни в торгівлі показують, що ПВЗВТ справді діє і має позитивний вплив. А активізація торгівлі веде до створення нових робочих місць та економічного зростання. На даний момент найбільшим успіхом на європейському ринку користується українська сталь, хімічна та сільськогосподарська продукція. Та при цьому в структурі експорту України до країн ЄС переважає сировина та напівфабрикати, а не продукція з високою часткою доданої вартості. На даний момент Україну можна вважати сировинною базою. Тому для покращення даної ситуації необхідне стимулювання експорту, надання

державою пільг та допомоги вітчизняним експортерам. В Україні існує великий потенціал для розвитку виробництва та реалізації готової продукції на ринках ЄС, треба їм скористатися в умовах ЗВТ.

В даний момент виникла затовареність на складах деяких експортерів, так як квоти на окремі товари «вибираються» повністю, на інші – частково, а деякі і зовсім не використовуються. Тому, в даному випадку треба говорити про те, чи раціонально йде розподіл квот та чи стимулюється експорт в цілому. Так, дуже швидко вичерпуються імпорتنі тарифні квоти ЄС на такі українські товари, як: мед, цукор, ячмінна крупа та борошно, оброблені томати, виноградний та яблучний сік, овес, ячмінь, кукурудза, пшениця [20]. Експерти відзначають, що динаміка закриття квот значно прискорилося. Але залишається низка товарів, де квоти не вичерпано взагалі: баранина, яловичина, гриби, продукція з обробленого молока тощо [1].

Стосовно квот, які не використовуються, то можна стверджувати, що це відбувається через те, що в країні немає виробничих можливостей для виробництва конкурентоспроможної продукції або існують інші, більш привабливі для експорту ринки. За підсумками таких даних легко визначити, що Зона вільної торгівлі принесла українським виробникам додаткові можливості для експорту, проте її умови не можна назвати ідеальними та надто вигідними для українців. Відштовхуючись від цього, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України ініціювало аналіз (форсайт) поглиблення умов торгівлі з Європейським Союзом: перегляду умов вільної торгівлі, митний союз та інші можливі додаткові механізми.

Певні труднощі з реалізацією товарів виникають через їх низьку конкурентоспроможність на європейських ринках. Для частини товарів скасування мит не означає автоматичного покращення доступу, бо для виходу на ринок треба також виконати вимоги щодо безпечності продукції. Найсуворішими є вимоги до продукції тваринництва, де нині доступ на ринок ЄС надається кожному підприємству індивідуально, після тривалої перевірки. Наприклад, молочна продукція майже не експортується в країни ЄС, бо на даний момент стандарти, які встановлені в Україні дещо нижчі, ніж у країнах ЄС.

Також, Угода про асоціацію має стати для українського уряду «дорожньою картою», щодо проведення реформ. Це потрібно для того, щоб Україна змогла отримати максимальний ефект від ЗВТ+, та, звичайно, ці реформи будуть покращувати загальну ситуацію в країні та сприяти економічному зростанню. Стабілізація економіки та покращення економічного розвитку країни завдяки практичній допомозі ЄС та його досвіту реформування зроблять свій внесок в розвиток глибокої економічної інтеграції.

На даний момент найбільш важливими та пріоритетними економічними інтересами України є:

- 1) захист економічного суверенітету України;
- 2) створення надійної системи економічної безпеки України;
- 3) створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення;
- 4) збереження та розвиток інтелектуального й науково-технічного потенціалів України;
- 5) побудова економічних відносин з іншими країнами, зокрема країнами ЄС, на засадах рівноправності та взаємовигідності тощо.

Таким чином, можна сформулювати основні завдання економічної політики в Україні, які допоможуть реалізувати національні економічні інтереси:

1. Заохочувати повну реалізацію загальних принципів торговельно-економічного співробітництва з ЄС і його державами-членами.
2. Забезпечувати своєчасні і всеосяжні політичні та економічні заходи, які необхідні, щоб почати переговори з країнами Західної Європи з питань поглиблення в майбутньому економічної інтеграції.
3. Вирішувати питання, пов'язані з можливістю приєднання України до європейських програм інтеграційного індивідуального характеру, особливо в галузі енергетики, транспорту, науки і техніки, сільського господарства, окремих галузях промисловості, захисту навколишнього середовища і освіти.

5. Забезпечити поступовий недискримінаційний доступ основних товарів і послуг, що експортуються з України на ринки країн – членів ЄС.

6. Використовувати фінансову підтримку і технічну допомогу для успішної структурної перебудови економіки України і формування конкурентоспроможної національної економіки.

Ефективно вирішити всі ці питання можна тільки, визначивши окремі етапи розвитку двосторонніх економічних відносин України з ЄС.

Перш за все, слід вирішити проблему успішності внутрішніх економічних реформ в Україні з метою удосконалення ринкового середовища, здатного взаємовигідно співпрацювати з ЄС та його державами–членами.

Інше завдання полягає в гармонізації законодавства України, регулюванні зовнішньоекономічних зв'язків та створенні для них загального економічного середовища. Крім того, необхідно створити макроекономічні умови для подальшого включення України в європейські економічні структури, фінансово–промислові групи тощо.

Не менш важливим є визначення пріоритетних сфер та галузей економіки, які є або можуть бути конкурентоспроможними в європейській економіці, динамічне зростання їх експортного потенціалу, в тому числі за рахунок залучення кредитів та прямих інвестицій з ЄС.

Також необхідно найкращим чином використовувати фінансову допомогу ЄС в подоланні труднощів платіжного балансу України, встановити критичний рівень імпорту, реальний макроекономічний перехід до інноваційного розвитку виробництва, підвищення ефективності інституційної основи ринкової економіки та активізувати прогресивні структурні зрушення.

Перспективи економічного співробітництва між Україною та ЄС і його держав–членів залежать, перш за все, від раціональної експортної політики України відносно європейського регіону. Це повинно бути основою всієї зовнішньої політики нашої держави. Щоб бути ефективною, вона повинна будуватися на основі реформ, що проводяться сьогодні в економіці України і насправді може мати

успіх в майбутньому, беручи до уваги специфічні потреби та вимоги єдиного європейського ринку. Налагодження експортно-імпоротної збалансованості, отримання позитивного зовнішньоторговельного сальдо – все це спричинить покращення економічної ситуації в країні, завдяки чому будуть краще реалізовані національні економічні інтереси.

Стратегія виходу України на ринок ЄС має поєднувати в собі два напрями: сировинний (включаючи досягнення більш високого ступеня переробки сировини) та напрям проникнення на ринок товарів з високою обробкою на основі ретельно проведеної діагностики конкурентоспроможності українських товарів і послуг в ЄС. Важливим завданням, необхідним для доступу України на ринки ЄС, є активний розвиток інноваційних галузей виробництва: машинобудування, ракето- і літакобудування, електронної і електротехнічної, хімічної, фармацевтичної галузей. Крім того, важливого значення набуває розширення експорту послуг, в першу чергу, науково-технічних, міжнародного туризму, експедиційних тощо. Це повинно принести значне збільшення продажів ліцензій на запатентовані технічні рішення і ноу-хау.

Необхідно приділяти увагу підвищенню ефективності експортної політики, реалізовувати на практиці найсучасніші форми, що викличе тісну економічну взаємодію України та ЄС. Насамперед, це стосується розвитку міжнародного виробничого і науково-технічного співробітництва.

Також дуже важливим є оптимізація використання залучених коштів як на підприємствах, так і у країні в цілому. На національному рівні поширилася така тенденція для отримання позик для повернення попередніх або «проїдання» позичених коштів. Рациональне використання позикових коштів задля реструктуризації економіки, реформування, модернізації виробництва, розвитку науково-технічних галузей – все це позитивно вплине на економічне зростання країни.

Одним із факторів, який негативно впливає на реалізацію національних економічних інтересів, є переміщення в Україну технічно застарілих та екологічно

небезпечних виробництв. Оскільки це край негативно впливає на екологічну ситуацію в країні, добробут і здоров'я населення, в економічній політиці необхідно передбачати обмеження використання України, як місця для розміщення небезпечного виробництва.

Звичайно, з підписанням ЗТВ+ кількість імпортованих товарів почала збільшуватися, хоча це ще не дуже помітно. Але, дивлячись у майбутнє, зазначимо, що, якщо не буде проведено реформування економіки з метою підвищення конкурентоспроможності національних товарів до рівня європейських виробників, то це призведе до витіснення іноземними товарами вітчизняної продукції з внутрішнього ринку.

Для ведення переговорів щодо підписання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (АСАА) з ЄС (яка має бути додана як окремий протокол до існуючої Угоди про асоціацію) Україна повинна привести свою нормативно-правову систему у відповідність із законодавством ЄС, зокрема прийняти технічні регламенти і національні стандарти, гармонізовані відповідно з директивами ЄС та європейськими стандартами. Необхідно також забезпечити, щоб українські інституції, зокрема органи стандартизації, метрології та оцінки відповідності, агентство з акредитації та органи державного ринкового нагляду та контролю, здійснювали свою діяльність на основі принципів та практик, що є аналогічними принципам та практикам діяльності відповідних органів в ЄС.

Крім того, при обранні напрямів реалізації національних економічних інтересів у зовнішній економічній політиці України перевагу слід надавати поетапному скороченню дефіциту торговельного балансу; розширенню сучасних і пошуку нових ринків збуту, стимулюванню нарощування експорту, а також удосконаленню товарної структури експорту та імпорту; визначенню обсягів і переліку товарної номенклатури критичного імпорту; розбудові інфраструктури зовнішньої торгівлі та вдосконаленню системи митного контролю і тарифного регулювання; розвитку співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями у національних інтересах; стимулюванню ефективних іноземних

інвестицій та довгострокових торгових відносин із зарубіжними країнами [8].

Узагальнюючи результати нашого дослідження та погоджуючись з думкою науковців [18; 23; 32], ми вважаємо, що для України основні напрями реалізації національних економічних інтересів в умовах євроінтеграції та дії ЗВТ+ з ЄС відображаються у:

- забезпеченні умов для сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки;
- прискоренні прогресивних структурних та інституціональних змін в економіці, поліпшенні інвестиційного клімату, підвищенні ефективності інвестиційних процесів, стимулюванні випереджувального розвитку наукоємних високотехнологічних виробництв;
- подоланні «тінізації» економіки через реформування податкової системи, оздоровлення фінансово-кредитної сфери та припинення відпливу капіталів за кордон, зменшення позабанківського обігу грошової маси;
- забезпеченні збалансованого розвитку бюджетної сфери, внутрішньої і зовнішньої захищеності національної валюти, її стабільності, захисту інтересів вкладників, фінансового ринку;
- здійсненні виваженої політики внутрішніх та зовнішніх запозичень;
- забезпеченні енергетичної безпеки на основі сталого функціонування і розвитку паливно-енергетичного комплексу, в тому числі послідовного й активного проведення політики енергозбереження та диверсифікації джерел енергозабезпечення;
- забезпеченні продовольчої безпеки;
- захисті внутрішнього ринку від недоброякісного імпорту – поставок продукції, яка може завдавати шкоди національним виробникам, здоров'ю людей та навколишньому природному середовищу;
- посиленні участі України у міжнародному поділі праці, розвитку експортного потенціалу високотехнологічної продукції, поглибленні інтеграції у європейську і світову економічну систему та активізації участі в європейських та

міжнародних економічних і фінансових інституціях.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання наукової роботи був вивчений сучасний стан зовнішньоторговельних зв'язків України з ЄС, проаналізована динаміка торгівлі з країнами ЄС, виявлені проблеми, що заважають реалізації національних економічних інтересів.

Проаналізувавши праці науковців та правову основу в сфері забезпечення національних економічних інтересів, можна зробити висновок, що в Україні на сьогодні законодавчо не визначено перелік національних економічних інтересів, не закріплено однозначного тлумачення зазначеного терміну. Національні економічні інтереси підміняються терміном «пріоритети в економічній сфері», що, як уже зазначалось, є вужчим поняттям, а тому має використовуватись для означення тих національних економічних інтересів, реалізація яких є невідкладною і можливою на сьогодні. Крім того, не виділено переліку органів державної влади, які здійснювали б контрольні, регулятивні та стимуляційні функції в реалізації НЕІ. У Законі України «Про основи національної безпеки України» наведено перелік органів, але лише в контексті забезпечення національної безпеки і не окремо для економічної сфери. На нашу думку, термін «національні економічні інтереси» і «національні інтереси» загалом потребують законодавчого закріплення та формування їх переліку, визначення структури, створивши таким чином їх цілісну систему.

У роботі надано рекомендації щодо подальшого розвитку і підвищення ефективності співпраці між Україною та ЄС в різних сферах економіки, визначено пріоритетні цілі для інтеграції України в ЄС – все це вплине на реалізацію національних економічних інтересів.

На даному етапі важливою метою євроінтеграції та поглиблення відносин з ЄС слід визнати максимальне використання фінансово-технічної допомоги та ресурсів ЄС, а також гармонізацію законодавства ЄС для модернізації українських політичних та економічних інституцій, захисту демократії та фундаментальних

прав і свобод, економічного підйому, зростання виробництва, інвестицій та експорту, підвищення добробуту українських громадян. Відповідно, пріоритетним має бути визначено виконання саме тих директив та вимог ЄС, які допоможуть досягненню цих цілей та реалізації національних економічних інтересів.

Основними механізмами реалізації національних економічних інтересів у контексті європейського вибору України є стимулювання розвитку експортного потенціалу відповідно до міжнародних та європейських норм, поступова лібералізація національних ринків з одночасним посиленням захисту окремих національних галузей від іноземної конкуренції, а також моніторинг стану національної економічної безпеки та впровадження адекватних заходів щодо відвернення і нейтралізації загроз економічній безпеці держави. При цьому інструменти та методи реалізації національних економічних інтересів повинні узгоджуватися з міжнародними та європейськими нормами і правилами регулювання зовнішньоторговельної діяльності. Для стимулювання експорту та забезпечення захисту внутрішнього ринку України доцільно використовувати такі інструменти, як надання урядових гарантій експортерам, посилення нетарифного захисту «чутливих» галузей, забезпечення консультативно-інформаційної підтримки та запровадження податкових заохочень для експортерів, удосконалення системи сертифікації та ліцензування імпорту, використання системи компенсаційних зборів тощо.

Отож, загальна картина сьогодні така, що Зона вільної торгівлі дала поштовх інтеграції з Європейським Союзом, стала додатковою можливістю для експорту для багатьох виробників. Однак, попри очевидні успіхи, серйозною залишається проблема захисту конкурентоспроможності української економіки. Проте, потенційні переваги європейської інтеграції України перевищують її потенційні ризики. Це переконливо доводить досвід європейських країн, які зараз входять до складу ЄС.

Перспектива співробітництва з ЄС для України є додатковим вагомим стимулом та мотиваційним фактором внутрішніх реформ, цивілізованого

врегулювання всіх внутрішніх та зовнішніх неузгодженостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. В Зоні вільної торгівлі. Як змінилися торги між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agropolit.com/>
2. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: Монографія / З.С. Варналій, Д.Д. Буркальцева, С.О. Саєнко. — К.: Знання України, 2011. 299 с.
3. Варналій З.С. Механізм попередження загроз економічній безпеці України / З.С. Варналій С.В. Онищенко, О.А. Маслій // Економічний часопис – XXI. – 2016. – № 159 (5 – 6). – С. 20-24. (Scopus, EBSCOhost, Index Copernicus, Ulrich's Periodicals Directory, C.E.E.O.L., RISC). DOI: <http://dx.doi.org/10.21003/ea.V159-04>
4. Використання тарифних квот в рамках ПВЗВТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
5. Відносини Україна – ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/>
6. Відносини України з ЄС: труднощі взаємного зближення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.com>
7. Вплив створення зони вільної торгівлі з ЄС на економіку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: icps.com.ua
8. Геоекономічні сценарії розвитку і Україна: монографія / М.З. Згуровський, Ю. М. Пахомов, А.С. Філіпенко та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 328 с.
9. Глембоцький Д.О. Осмислення поняття «національний інтерес» для подальшої реалізації в розвитку країни / О.Д. Глембоцький // Вісник Національної академії державного управління. – 2011. – С. 22–28.
10. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Економічна теорія. Політекономія : навч. посіб. [В.М. Семененко, Д.І. Коваленко, В.В. Бугас та ін. ; за заг. ред. В.М. Семененка та Д.І. Коваленка]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 360 с.

12. Єрмошенко М.М. Національні економічні інтереси : реалізація і захист // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – № 1–2. – С. 18 – 24.
13. ЄС-Україна: поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eeas.europa.eu/>
14. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. №2411-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
15. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. №964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
16. Закон України № 1678-VII від 16 вересня 2014 року «Про ратифікацію Угоди про асоціацію та її тимчасове застосування»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1678-18/paran2#n2>
17. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/pro-vikonannya-ugodi-pro-asotsiatsiyu-mizh-ukrainoyu-ta-evropeyskim-soyuzom-za-2017-rik.pdf>
18. Левчук О.В. Актуальні питання реформації національних економічних інтересів України в умовах глобалізації / О. В. Левчук, В. А. Коваленко. // Економіка і суспільство. – 2016. – №2. – С. 61–67.
19. Мельник С. І. Сутність і класифікація національних економічних інтересів / С. І. Мельник, І. М. Горбан, М. Ю. Цуп // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна. – 2014. – Вип. 1. – С. 57–66. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2014_1_8
20. Мінагро: квоти ЄС на українську агропродукцію збільшуватимуться на 10% в рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/>
21. Онищенко В.О. Системний підхід у дослідженні національних економічних інтересів як чинника економічної безпеки держави / В.О. Онищенко,

І.Е. Рева // Економіка і регіон. – 2013. – № 4. – С. 3–9. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2013_4_3

22. Павлюк Т. І. Національні економічні інтереси / Т. І. Павлюк // Молодий вчений. – 2015. – № 2(2). – С. 209–213. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2\(2\)_52](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2(2)_52)

23. Поглиблення відносин між ЄС та Україною: Навчальний посібник / За ред. М. Емерсона, В. Мовчан. – К.: Центр європейських політичних досліджень та Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2018. – 288 с.

24. Показники торгівлі України з ЄС за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

25. Рік вільної торгівлі з ЄС: як угода про ЗВТ вплинула на українську економіку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.com>

26. Роз'яснення переваг поглибленої та всеосяжної угоди про вільну торгівлю (ЗВТ+) між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

27. Створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>

28. Торгівля з ЄС в рамках поглибленої та всеосяжної угоди про вільну торгівлю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.gov.ua>

29. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>

30. Україна чи ЄС: Хто більше виграв від зони вільної торгівлі? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/>

31. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини. Політика: підручник для студентів ВНЗ / А.С. Філіпенко; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ : Київський університет, 2015. – 431 с.

32. Що змінилося в українській економіці від Угоди про асоціацію – дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua>

ДОДАТКИ

Додаток А

Хронологія відносин між Україною та Європейським Союзом (Розроблено автором на основі даних [5; 23])

Період	Подія
грудень 1991 р.	Міністр закордонних справ Нідерландів, як представник головної в ЄС країни, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України
14 червня 1994 р.	Угода про партнерство та співробітництво (УПС) (набула чинності 1 березня 1998 р.). У рамках УПС було визначено 7 пріоритетів співпраці між Україною та ЄС: енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та внутрішні справи, наближення законодавства України до законодавства Євросоюзу, охорона навколишнього середовища, транспортна сфера, транскордонне співробітництво, співпраця у сфері науки, технологій та космосу.
11 червня 1998 р.	У стратегії інтеграції України до ЄС, схваленій Указом Президента України, набуття повноправного членства в ЄС проголошено довготерміновою стратегічною метою європейської інтеграції України.
14 вересня 2000 р.	Схвалена Указом Президента України Програма інтеграції України до ЄС.
21 лютого 2005 р.	Відбулося засідання Ради з питань співробітництва, на якому схвалили План дій Україна – ЄС – двосторонній політичний документ, який дав змогу суттєво розширити двостороннє співробітництво України до ЄС без внесення змін до чинної договірної–правової бази.
18 лютого 2008 р.	Були започатковані переговори в частині створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, що відкриває шлях до лібералізації руху товарів, капіталів та послуг та широку гармонізацію нетарифних інструментів економічного регулювання.
9 вересня 2008 р.	На Паризькому саміті Україна та ЄС досягли політичної домовленості про укладення майбутньої угоди в форматі Угоди про асоціацію, яка будуватиметься на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції.
2009 р.	Сторонами був розроблений та схвалений Порядок денний асоціації (ПДА), який замінив План дій Україна – ЄС та поставив собі за мету слугувати орієнтиром для проведення реформ в Україні у процесі підготовки імплементації майбутньої Угоди про асоціацію.
19 грудня 2011 р.	У ході 15-го Саміту Україна – ЄС в Києві сторони оголосили про завершення переговорів щодо майбутньої Угоди про асоціацію
30 березня 2012 р.	Текст майбутньої Угоди було парафровано главами переговорних команд України та ЄС.
21 березня 2014 р.	Підписано політичну частину Угоди про асоціацію
27 червня 2014 р.	Підписано економічну частину Угоди про асоціацію
16 вересня 2014 р.	Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, яка є міжнародно–правовим документом, який на договірно–правовому рівні закріплює перехід відносин між Україною та ЄС від партнерства та співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції.
1 листопада 2014 р.	Вступило в силу тимчасове застосування Угоди про Асоціацію
12 січня 2015 р.	Схвалено Указом Президента України Стратегією сталого розвитку “Україна – 2020”. У Документі зазначено, що, ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, Україна отримала інструмент та дороговказ для внутрішніх перетворень, а виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом ЄС
1 січня 2016 р.	Угода про зону вільної торгівлі України з ЄС набула чинності, відколи між Україною і ЄС запрацювала всеосяжна зона вільної торгівлі.
11 червня 2017 р.	Початок дії безвізового режиму між Україною та Європейським союзом
1 вересня 2017 р.	Угода про асоціацію вступила в силу повністю

Додаток Б

Зовнішня торгівля України з країнами ЄС за 2010-2017 рр., млн. дол. США [24]

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
ЗТО з ЄС	38373,3	50726,4	50703,9	51560,0	44590,7	33415,4	35386,2	43346,0
Експорт у ЄС	16250,3	21579,7	20876,0	20361,2	20383,1	15339,5	15827,4	20049,0
Імпорт з ЄС	22123,0	29146,7	29827,9	31198,8	24207,6	18075,9	19558,7	23297,1
Сальдо ЄС	-5872,7	-7566,9	-8 951,8	-10 837,6	-3 824,6	-2 736,3	-3 731,3	-3 248,1

Додаток В

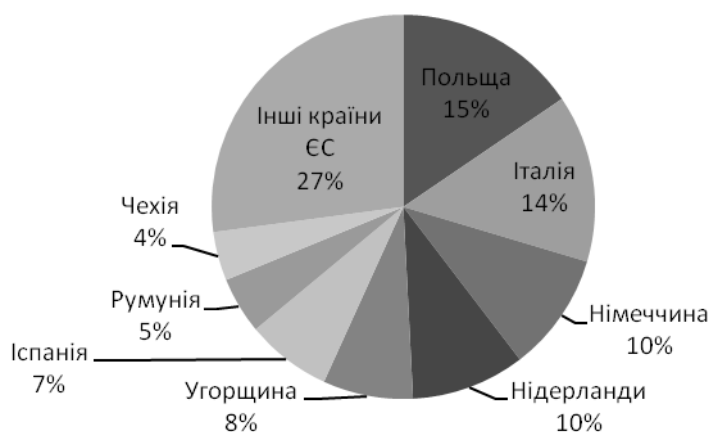

Рис. В.1 Географічна структура торгівлі України за 2017 рік з країнами ЄС [10]

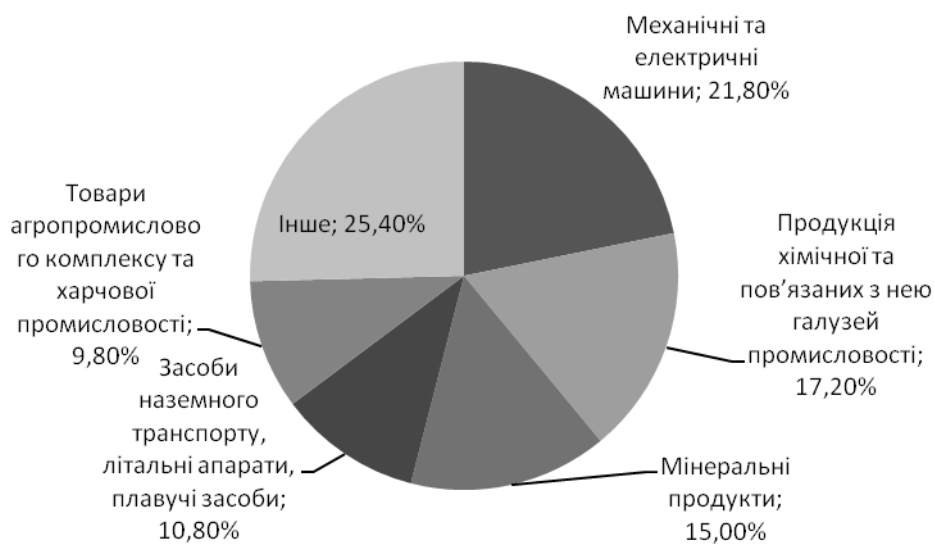

Рис. В.2 Структура експорту товарів до країн ЄС у 2017 р. [10]

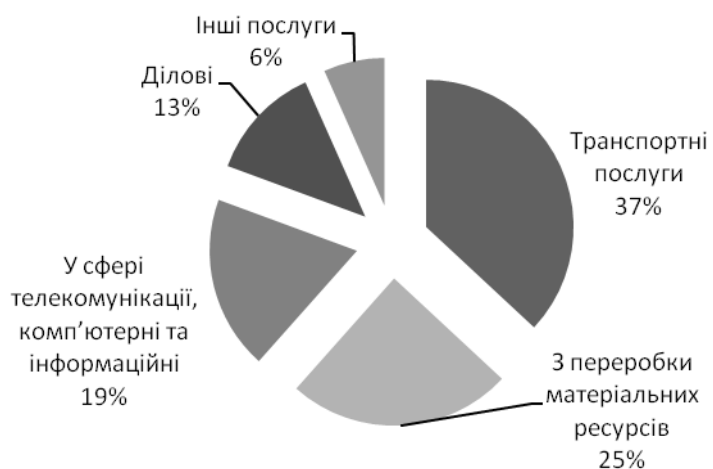
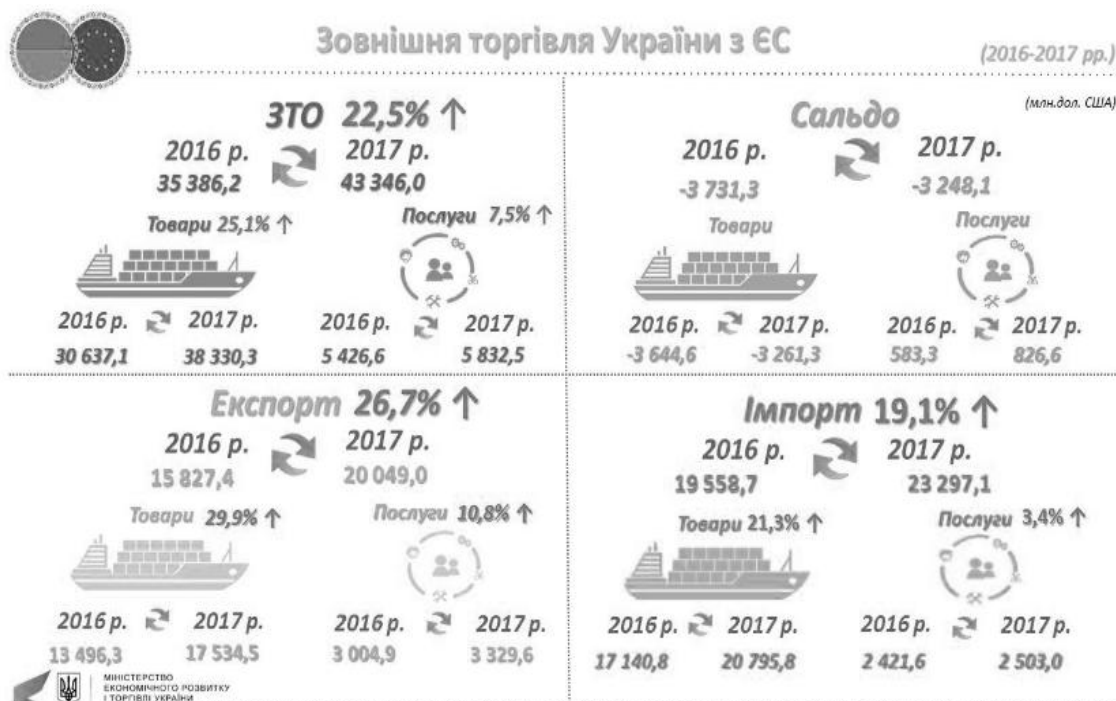

Рис. В.3 Структура експорту послуг до країн ЄС у 2017 року [10]

Показники зовнішньої торгівлі України з ЄС [24]

Додаток Д

Використання Україною квот в рамках АТП за 2018 рік
станом на 21.09.2018 р. [4]

Квоти за принципом "перший прийшов - перший обслуговується"

Номер квоти	Опис	Розмір квоти, т	Викорис тано, т	Використано, %	Залишок квоти
1	2	3	4	5	6
09.6700	Баранина (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 2 250 т)	1 800	0,0	0,0%	1 800,0
09.6701	Мед (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 6 000 т)	5 400	5 400,0	100,0%	0,0
09.6702	Часник	500	305,8	61,2%	194,2
09.6703	Овес	4 000	805,7	20,1%	3 194,3
09.6704	Цукор	20 070	2 385,8	11,9%	17684,25
09.6705	Інший цукор (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 20 000 т)	14 000	1 650,5	11,8%	12 349,5
09.6706	Цукрові сиропи	2 000	0,0	0,0%	2 000,0
09.6707	Ячмінна крупа та борошно; зерно зернових злаків, оброблене іншими способами (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 7 800 т)	6 900	6 900,0	100,0%	0
09.6708	Солод та пшенична клейковина	7 000	7 000,0	100,0%	0,0
09.6709	Крохмаль	10 000	8 528,8	85,3%	1 471,3
09.6710	Оброблений крохмаль (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 2 000)	1 400	1 392,0	99,4%	8,0
09.6711	Висівки, відходи та залишки (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 21 000)	19 000	5 721,7	30,1%	13 278,3
09.6712	Гриби	500	0,2	0,0%	499,8
09.6713	Гриби	500	0,0	0,0%	500,0
09.6714	Оброблені томати	10 000	10 000,0	100,0%	0,0
09.6715	Виноградний та яблучний соки	14 000	14 000,0	100,0%	0,0
09.6716	Продукція з обробленого молока	2 000	141,2	7,1%	1 858,8

Продовження додатку Д

1	2	3	4	5	6
09.6717	Оброблена продукція з масла	250	0,0	0,0%	250,0
09.6718	Цукрова кукурудза	1 500	5,9	0,4%	1 494,1
09.6719	Оброблена продукція з цукру (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 3 000 т)	2 400	263,7	11,0%	2 136,3
09.6720	Оброблена продукція із зернових	2 000	529,0	26,5%	1 471,0
09.6721	Оброблена продукція з молочних вершків (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 500 т)	380	16,0	4,2%	364,0
09.6722	Харчові продукти	2 000	10,5	0,5%	1 989,5
09.6723	Етанол (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 100 000 т)	56 200	3 911,9	7,0%	52 288,1
09.6724	Сигари та цигарки	2 500	0,4	0,0%	2 499,6
09.6725	Матінол сорбітол	100	0,0	0,0%	100,0
09.6726	Продукти переробки солоду та крохмалю	2 000	1 148,0	57,4%	852,0
Додаткові квоти за принципом "перший прийшов - перший обслуговується"					
096750	Мед (додаткова квота з 01.10.2017 по 30.09.2018)	2 500	2 500,0	100,0%	0,0
096751	Ячмінна крупа та борошно (додаткова квота з 01.10.2017 по 30.09.2018)	7 800	7 713,5	98,9%	86,5
096752	Оброблені помідори (додаткова квота з 01.10.2017 по 30.09.2018)	3 000	3 000,0	100,0%	0,0
096753	Виноградний сік (додаткова квота з 01.10.2017 по 30.09.2018)	3 000	2 500,0	83,3%	500,0
096754	Овес (додаткова квота з 01.10.2017 по 30.09.2018)	4 000	340,0	8,5%	3 660,0
096750	Мед (додаткова квота з 01.10.2018 по 30.09.2019)	2 500	0,0	0,0%	2 500,0

Продовження додатку Д

1	2	3	4	5	6
96751	Ячмінна крупа та борошно (додаткова квота з 01.10.2018 по 30.09.2019)	7 800	0,0	0,0%	7 800,0
096752	Оброблені томати (додаткова квота з 01.10.2018 по 30.09.2019)	3 000	0,0	0,0%	3 000,0
096753	Виноградний сік (додаткова квота з 01.10.2018 по 30.09.2019)	500	0,0	0,0%	500,0
096754	Овес (додаткова квота з 01.10.2018 по 30.09.2019)	4 000	0,0	0,0%	4 000,0
Квоти за принципом "ліцензування"					
Номер квоти	Опис	Розмір квоти, т	Використано, т	Використано, %	Залишок квоти
09.4270	Яловичина	12 000	0	0,0%	12 000
09.4271 09.4272	Свинина	40 000	0	0,0%	40 000
09.4273	м'ясо птиці (4 основні квартальні квоти по 4000т та 4 додаткові по 5000т)	17 600	13 199	75,0%	4 401
09.4274		20 000	11 797	59,0%	8 203
09.4275	Яйця та альбуміни (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 3 000 т)	2 100	1 128	53,7%	972
09.4276		3 000	1 230	41,0%	1 770
09.4306	Пшениця (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 1 000 000 т)	970 000	970 000	100,0%	0
09.4307	Ячмінь (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 350 000 т)	290 000	41 606	14,3%	248 394
09.4308	Кукурудза	500 000	500 000	100,0%	0
09.4600	Молоко, вершки, згущене молоко та йогурти (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 10 000 т)	8 400	1 323	15,8%	7 077

Продовження додатку Д

1	2	3	4	5	6
09.4601	Сухе молоко (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 5000 т)	2 200	700	31,8%	1 500
09.4602	Вершкове масло та молочні пасти (з поступовим збільшенням протягом 5 років до 3000 т)	2 100	2 100	100,0%	0
Додаткові квоти за принципом "ліцензування"					
Номер квоти	Опис	Розмір квоти, т	Використано, т	Використано, %	Залишок квоти
09.4278	Кукурудза (додаткова квота з 01.01.2018)	625 000	625000	100,00%	0,0
09.4279	Ячмінь, ячмінне борошно та гранули(додаткова квота з 01.01.2018)	325 000	74139	22,81%	250 861,0
09.4277	Пшениця м'яка, пшеничне борошно та гранули (додаткова квота з 01.01.2018)	65 000	65000	100,00%	0,0

Додаток Е

Аналіз поглиблення відносин між Україною та ЄС [23]

Політичні принципи, верховенство права і зовнішня політика

Розділ	Оцінка / результати
1.1 Політичні інститути	Жвава, але хаотична демократія; інституційні недоліки, вплив олігархів
1.2 Права людини	Ситуація з правами переважно позитивна, але є проблеми на окупованих територіях
2.1 Судова влада	Проведені інституційні реформи, але результат обмежений
2.2 Корупція	Є позитивні законодавчі та інституційні зрушення, але не вистачає політичної волі
2.2 Переміщення людей	Лібералізація візового режиму – дуже позитивний крок
3. Зовнішня політика / безпека	ЄС підтримує Україну в конфлікті з Росією, продовжуючи санкції

Поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі

Розділ	Оцінка / результати
4. Доступ товарів на ринки	Значне зростання експорту до ЄС; кілька порушень ПТЗВТ
5. Засоби захисту торгівлі	ЄС запровадив антидемпінгове мито на деякі сталеві вироби
6. Митні послуги	Повільне вдосконалення законодавства, але на практиці все ще неефективні та корумповані
7. Технічні стандарти (ТБТ)	Прогрес гармонізації з регламентами і стандартами ЄС уповільнився в 2016 - 2017 роках. Підготовка до переговорів по АСАА
8. Безпечність харчових продуктів (СФЗ)	Впроваджується комплексна стратегія СФЗ, життєво важлива для агропродовольчого сектору; розширення індивідуального доступу до ринку ЄС для продуктів тваринного походження на рівні продуктів і компаній
9. Послуги	Україна більш ліберальна ніж ЄС, повільне наближення законодавства до вимог ЄС
10. Державні закупівлі	Досягнуто значного прогресу, але в новому законопроекті закладені ризики відкату назад
11. Права інтелектуальної власності	Законодавство вдосконалене, проте слабка практика його застосування викликає занепокоєння з боку ЄС та США
12. Політика щодо конкуренції	Законодавча база нормальна, але ефективність антимонопольної політики все ще низька
13. Статистика	Система добре розвинена, наближається до вимог ЄС, але все ще має слабкі сторони

Продовження додатку Е

Економічне співробітництво

Розділ	Оцінка / результати
14. Макроекономіка	Макроекономічне зростання відновлюється після шкоди, завданої війною
15. Фінансові послуги	Бурхливий період структурних реформ
16. Транспорт	Повільна адаптація законодавства та перебудова інфраструктури
17. Енергетика	Радикальні, але незавершені реформи; диверсифікація газопостачання
18. Охорона довкілля	Серйозний виклик – досягнення стандартів ЄС; не вдається вкластися у встановлений графік
19. Цифрові технології	ІКТ сектор швидко розвивається; повільно адаптується до законодавства ЄС
20. Захист споживачів	Поступова адаптація законодавства; розвиток інституційного потенціалу
21. Корпоративне право	Значні законодавчі реформи для адаптації до законодавства ЄС
22. Сільське господарство	Обмежені зобов'язання, суперечливе земельне законодавство
23. Політика щодо зайнятості та соціальна політика	Загалом відповідає правилам ЄС та МОП; питання контролю

24. Освіта, культура	Відносно великий ресурс людського капіталу, хоча існують певні проблеми
25. Наука, технології	Участь у програмі «Горизонт 2020»; значні переваги
25. Агентства, програми	Поступовий розвиток співробітництва
27. Транскордонне співробітництво	Важливі проекти з Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією, але певні проблеми з виконанням
28. Громадянське суспільство	НГО – впливові захисники демократичної практики, але зазнають певного тиску